

učavateljima rodoslovlja, onomastike, demografije ili migracija. Katastarski fondovi su prikazani kao prvorazredni izvori podataka za analizu u suvremenim diskurzivnim i metodološkim okvirima te stoga mogu odgovoriti na raznorodne zahtjeve pred kojima se istraživači nalaze. Autori su ovakvim čitanjem katastra uspjeli ukazati na određene interpretativne propuste kod prethodnika te razraditi znanstveni model koristeći kartografski i registraturni dio katastra kao cjeline u cilju identifikacije i ubikacije mnogih zagubljenih ili preslojenih toponima iz ranijih razdoblja. Stoga objava zadarskoga katastra bez sumnje predstavlja značajan doprinos struci prije svega jer približava prosječnom čitatelju vrlo vrijednu građu, čije pretraživanje dodatno olakšava iscrpno kazalo svih posjednika Zadarskoga okružja na kraju treće knjige. Taj dio ujedno može poslužiti i kao komparativni materijal za ponuđenu transliteraciju originalne građe. Plan jednog od autora da nastavi s objavljivanjem katastarske građe drugih okruga dalmatinske *Nove stečevine* očito će publici u dolednoj budućnosti ponuditi novu vrijednu građu ali je jednako tako za očekivati da će uspješno nastaviti propitivati nove diskurzivno-interpretacijske modele i mogućnosti šireg, interdisciplinarnog čitanja katastarskih izvora.

Dubravka MLINARIĆ

MIRA KOLAR I PODRAVINA, ZBORNİK RADOVA SA ZNANSTVENOG SKUPA U POVODU 80. OBLJETNICE PROF. DR. SC. MIRE KOLAR – DIMITRIJEVIĆ

Povodom 80-te obljetnice prof. dr. sc. Mire Kolar – Dimitrijević, Povijesno društvo Koprivnica i Društvo za hrvatsku ekonomsku povijesti i ekohistoriju Zagreb organizirali su znanstveni skup njoj u čast, skup se održao u Koprivnici 14. lipnja 2013. godine. Toga dana predstavljen je i ovaj zbornik, u zborniku su objavljeni referati koji su izloženi toga dana na znanstvenom skupu *Mira Kolar i Podravina*. Urednici zbornika su Hrvoje Petrić i Dragutin Feletar, a izdan je u sunakladništvu Izdavačke kuće Meridijani, Povijesnog društva Koprivnica i Društva za hrvatsku ekonomsku povijesti i ekohistoriju Zagreb. U predgovoru urednici navode da Mira Kolar – Dimitrijević *pripada među najplodnije i najsvestranije suvremene hrvatske povjesničare*. Znanstveni skup toga naziva organiziran je u Koprivnici jer se tako rodna Podravina htjela odužiti slavljenicu što se tijekom svog istraživačkog rada često bavila podravskim temama, te tako unaprijedila znanje o povijesti Podravine i njenih stanovnika. U zborniku je objavljeno 12 članaka.

Hrvoje Petrić u članku *Presjek kroz život i rad Mire Kolar – Dimitrijević* donosi podatke o privatnom i javnom djelovanju Mire Kolar – Dimitrijević. Rođena je 9. srpnja 1933. godine u građanskoj obitelji u Koprivnici od oca Vinka i majke Jelisavete r. Peršić. Djetinjstvo je provela u Koprivnici i Virju, a nakon odlaska 1952. godine na studij povijesti u Zagreb tamo živi do danas. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu studirala je povijest, etnologiju i arheologiju. Udajom za Vinkovčanina Stojana Dimitrijevića 1952. godine postaje Mira Kolar – Dimitrijević, u tom braku rođena je kćer Bojana 1962. godine. Studij arheologije završila je 1956. godine, povijesti 1958. godine, a 1966. godine završila je i povijest kao glavni predmet. Nakon završetka studija počeli su problemi pronalaska posla u struci. Odbijena joj je molba za posao u Hrvatskom državnom arhivu i gimnaziji, jer nije bila članica Komunističke partije. Prvo radno mjesto dobila je u izvozno – uvoznom poduzeću *Kemikalija* na mjestu pomoćnog referenta. Nakon godinu dana dobila je posao u Arhivu grada Zagreba u Opatičkoj ulici. Posao je bio težak, no ona ga je uspješno radila, trudeći se uvijek biti od koristi strankama. Na arhivskim savjetovanjima upoznala je i ravnatelja osječkog arhiva dr. Kamila Firingera, koji je s velikim marom prikupljao gradivo na području Osijeka i Slavonije. Iako je zaveljela rad u arhivskoj

struci, liječnik joj je dijagnosticirao emfizem, te je morala tražiti novi posao. Novi posao dobila je u arhivskom odjeljenju Instituta za radnički pokret Hrvatske, gdje je počela raditi 1. studenog 1964. godine, a 1966. godine prešla je u znanstveni odjel instituta. Prvi veći povijesni stručni rad Mira Kolar – Dimitrijević napisala je 1966. godine proučavajući odnos narodno oslobodilačke borbe prema privredi Slavonije u II. svjetskom ratu, taj rad objavio je Institut za radnički pokret u Slavonskom Brodu.

Tijekom rada u Institutu morala se dokazivati svojim nadređenima (Franji Tuđmanu i Dušanu Bilandžiću) koji su joj govorili da upravo o njezinoj brzini i kvaliteti ovisi ostanak na poslu. Napredovanje u struci *platila* je raspadom braka sa Stojanom Dimitrijevićem. Veze s Podravinom pojačale su se nakon 1971. godine kada je kćer Elizabeta (r. 1969.) zbog bolesti živjela kod majke Mire Kolar – Dimitrijević u Koprivnici, te je ona svakog tjedna putovala u Koprivnicu. Od tog vremena pa sve do danas možemo pratiti radove Mire Kolar – Dimitrijević u svim stručnim i znanstvenim časopisima u Podravini. Osim o Podravini pisala je i o Slavoniji, Srijemu i Hrvatskom Zagorju. Doktorirala je 1978. godine, nakon čega je napredovala u položaju na Institutu, te se od 1981. godine nalazila na čelnim pozicijama. Također su se povećavali i njezini radovi iz gospodarske i socijalne povijesti i sudjelovanja na znanstvenim skupovima. U teškim vremenima kada je Institut patio od nedostatka sredstava Mira Kolar – Dimitrijević pokrenula je 1982. godine znanstveni časopis *Povijesni prilozi*. Tijekom svog radnog vijeka bila je članica uvažениh vijeća i organizacijskih odbora, a tako i recenzentica i autorica priloga u brojnim znanstvenim časopisima.

Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu Mira Kolar – Dimitrijević 1988. godine izabrana je na mjesto predavača gospodarske povijesti, na tom mjestu naslijedila je uvaženog povjesničara dr. Igora Karamana. Kao profesorica Filozofskog fakulteta ostvarila je suradnju s brojnim društvima i kulturnim institucijama. Suradnja se posebno povećala nakon osamostaljenja Republike Hrvatske. Posebno jaka suradnja bila je sa Slavonijom, osobito s Vinkovcima. Sredinom 90-tih gospodarska povijest ukinuta je kao predmet na fakultetu, te od tada do mirovine 2003. godine zamjenjuje u nastavi dr. Moačanina i dr. Roksandića. Kako Hrvoje Petrić navodi predavala je predmete za koje se nije primarno specijalizirala, no za predavanje se izvanredno i sustavno pripremala, te ih tako učinila zanimljivima i aktualnim studentima. Sa suradnicima je 2005. godine pokrenula znanstveni časopis *Ekonomska i ekohistorija*. Nakon umirovljenja 2003. godine na Filozofskom fakultetu u Zagrebu do navršениh 75 godina radi kao predavač hrvatske povijesti 19. stoljeća na Hrvatskim studijima. Hrvoje Petrić ističe kako je Mira Kolar – Dimitrijević često isticala da treba voljeti svoj rodni kraj i baviti se njegovom povijesti. Ona je upravo to radila i još uvijek radi, no ne samo za rodnu Podravinu nego se s jednakim žarom i ljubavlju bavila poviješću cijele kontinentalne Hrvatske.

Ivica Šute u radu *Srednja Europa u radovima Mire Kolar – Dimitrijević* na početku iznosi svoje sjećanje kada je zajednički s Mirom Kolar – Dimitrijević bio na znanstvenom skupu *Mogersdorf* u Grazu 1999. godine. Navodi da je upravo ovaj rad zahvala profesorici što ga je tada uputila u istraživanje povezanosti srednjoeuropskog i panonskog područja s hrvatskom povijesti. Navodi kako se Mira Kolar – Dimitrijević u svojim radovima trudi povezati Podravinu sa Srednjom Europom tj. sa ostalim zemljama i pokrajinama Austro – Ugarske, a odvajanje Podravine od tog konteksta bilo bi sakaćenje. Autor smatra da je Mira Kolar – Dimitrijević u svojim radovima nastojala istražiti odnose zemalja bivše Austro – Ugarske monarhije nakon 1918. godine. Bavila se i fenomenom granice na Dravi, tj. njezinog određivanja na mirovnim konferencijama, također je pisala o prekidu višestoljetnih veza između Hrvatske i Mađarske nakon I. svjetskog rata. U Beču je 1995. godine objavila rad o povezanosti njemačkog plemstva i bogatog građanstva Hrvatske i Slavonije. Također su značajni njezini radovi o položaju Nijemaca objavljeni u *Glasniku Njemačke narodnosne zajednice*. Važna spona koja Hrvatsku spaja sa Srednjom Europom kako tvrdi Mira Kolar – Dimitrijević je rijeka Dunav. Rijeke u radovima slavjenice predstavljaju vezu sa Češkom i Slovačkom, mjestima gdje se školovala hrvatska inteligencija, te veze zasnovane na riječnim putovima narušila je izgradnja željeznica u dru-

goj polovici 19. stoljeća, kada je sav promet usmjeren prema Budimpešti. Autor zaključuje da bi se o ovoj temi moglo još pisati, te zainteresiranima želi ugodno čitanje radova Mire Kolar – Dimitrijević.

Damir Agičić u radu *Mira Kolar – profesorica Filozofskog fakulteta u Zagrebu 1988. – 2003.* piše kako je 1988. godine nakon umirovljenja Igora Karamana, Mira Kolar – Dimitrijević izabrana za redovitu profesoricu ekonomske povijesti novog vijeka. Ugledni hrvatski povjesničari dali su preporuku tom izboru, pokazalo se da su dobro izabrali, 1996. godine postala je predstojnicom Katedre za opću povijest novog vijeka. Prije njenog 65-og rođendana raspisan je natječaj za izbor predavača gospodarske i socijalne povijesti, jedina kandidatkinja bila Mira Kolar Dimitrijević. Povjerenstvo je tada o njoj napisalo detaljno izvješće njoj u prilog na deset gusto kucanih stranica, a njene radove podijelili su u 13 tematskih cjelina, također se u izvješću navodi da su njezina predavanja kvalitetna, te da svojim radom pomaže školovanje budućih povjesničara. Na kraju rada autor je donio popis kolegija koje je profesorica predavala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu.

Dragutin Feletar i Petar Feletar u radu *Prinosi Mire Kolar gospodarskoj povijesti Podravine* pišu o tome kako je upravo Mira Kolar – Dimitrijević zaslužna zato što se istraživanju povijesti Podravine pristupilo na nov i moderan način, te da je upravo ona uvela Podravinu u suvremenu historiografiju. Glavna odlika njenog rada je marljivost i sustavnost u pisanju i prikupljanju izvora. Od ukupno 660 radova, 80 je posvećeno Podravini, glavnina tih radova bavi se ekonomskom povijesti od kraja 19. stoljeća do II. svjetskog rata. U svojim radovima opisala je pretvorbu Koprivnice iz agrarnog u industrijski grad. Na kraju rada autori donose popis važnijih radova Mire Kolar Dimitrijević o Podravini

Zlata Živaković Kerže u radu *Doprinos prof. dr. sc. Mire Kolar u istraživanjima značenja Nijemaca i Austrijanaca u Hrvatskoj (Osvrt na Podravinu)* iznosi kako je u dva desetljeća postojanja znanstvenog skupa Njemačke narodnosne zajednice Mira Kolar – Dimitrijević sudjelovala svake godine na skupu sa zanimljivim i inovativnim izlaganjem. Proučavanje povijesti Njemačke nacionalne manjine Mira Kolar – Dimitrijević nastojala je stručnoj i znanstvenoj javnosti približiti utjecaj Nijemaca i Austrijanaca na gospodarski i kulturni razvoj Hrvatske i Slavonije.

Mario Kolar u radu *Doprinos Mire Kolar – Dimitrijević proučavanju povijesti podravske književnosti* piše o istraživanju podravskih književnika Mare Matočec, Ferde Rusana i Mihovila Pavleka Miškine. Oni nisu bili samo književnici nego i istaknuti kulturni i javni djelatnici, većinom vezani uz politički pokret braće Radić. U svojim djelima Mihovil Pavlek Miškina promotor je tradicionalnih vrijednosti života na podravskom selu. Mara Matočec kako Mira Kolar – Dimitrijević navodi pripada angažiranoj hrvatskoj seljačkoj književnosti. Ferdi Rusanu pjesniku, preporoditelju i glazbeniku iz Virja posvetila je opsežnu monografiju, on je prvotno službovao kao vojnik, a potom se sredinom 19. stoljeća vratio u rodno Virje, gdje je bio značajna osoba nacionalnog preporoda. U radovima Mire Kolar – Dimitrijević također su zastupljeni radovi o Augustu Cesarcu, Đuri i Mati Sudeta. Mario Kolar u zaključku iznosi da je Mira Kolar – Dimitrijević svojim istraživanjima o podravskim književnicima otvorila put istraživanju povjesničarima književnosti.

Suzana Leček u radovima *Podravina u radovima Mire Kolar o oblasnoj samoupravi* naglašava da je doprinos Mire Kolar – Dimitrijević u proučavanju oblasnih samouprava pionirski. Oblasne samouprave naslijedile su nekadašnje županije, a beogradski režim osnovao ih je s ciljem da državne obveze prebaci s državne na lokalnu razinu. Na području Hrvatske većinu u oblastima imao je HSS na čelu sa Stjepanom Radićem.

Vijoleta Herman Kaurić u radu *Radovi prof. Mire Kolar o Prvom svjetskom ratu u Podravini i šire* napominje da je Mira Kolar – Dimitrijević o I. svjetskom ratu napisala 16 izvornih znanstvenih radova o gospodarskim i socijalnim temama iz doba rata i poraća. Autorica rad započinje s prikazom rada o velikom hrvatskom vojskovođi Svetozaru Borojeviću, a nastavlja o osnutku novčanog zavoda u Zagrebu tijekom rata. Bavila se također i demografijom te je objavila popis iz 1917. godine koji je uvelike otkrio nove podatke povjesničarima i kretanju stanovništva i stoke tijekom rata. Podravina je

direktno zastupljena samo u jednom radu koji se bavi utjecajem Podravine na prehranu Hrvatske tijekom rata. Veliku važnost imaju njeni radovi koji su usmjereni istraživanju zbrinjavanja gladne djece iz južnih krajeva tijekom rata u Podravini. Autorica upozorava da je to prva humanitarna akcija tolikog razmjera na području današnje Hrvatske. Mira Kolar – Dimitrijević o I. svjetskom ratu objavila je najviše bibliografskih jedinica od svih hrvatskih povjesničara, te je možemo smatrati začetnicom istraživanja društvene povijesti I. svjetskog rata.

Tomislav Bogdanović u radu *Socijalne teme Podravine i Prigorja u djelima Mire Kolar – Dimitrijević* navodi da je Mira Kolar – Dimitrijević poput željeznice koja povezuje Podravinu i Prigorje, tj. Koprivnicu i Križevce u svojim radovima. Mira Kolar – Dimitrijević u svojim radovima primjenjuje interdisciplinarni pristup, te je tako pridonijela boljem istraživanju i poznavanju tema. Pogotovo o radništvu koje je prikazala uz razvoj industrije. Autor stvaralaštvo Mire Kolar – Dimitrijević dijeli u tri djela: za rada na Institutu za radnički pokret, rada na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, te treće razdoblje u mirovini. Autor je priložio četiri tablice i jedan grafikon s podjelom objavljenih članaka po godinama i časopisima. Ukupno je napisala 65 članaka o socijalnoj problematici i 4 monografije, autor u prilogu iza rada donosi popis tih radova.

Ivan Peklić u radu *Križevci i križevački kraj u djelima Mire Kolar – Dimitrijević* dijeli radove Mire Kolar – Dimitrijević na dva dijela one objavljene u znanstvenim časopisima, te one objavljene u monografijama. Suradnja Mire Kolar – Dimitrijević i križevačkog znanstvenog časopisa *Cris* počela je 2001. godine te je u njemu objavila značajne radove koji se bave gospodarskom i socijalnom povijesti, a u dijelu o radovima u monografijama autor donosi sažeti pregled monografija u kojima Mira Kolar – Dimitrijević spominje Križevce i okolicu.

Nikola Cik u radu *Preci i rođaci prof. Mire Kolar – Dimitrijević u Podravini* načinio je detaljan pregled predaka i rođaka Mire Kolar – Dimitrijević, na temelju njezinih radova u kojima spominje svoje pretke, te na temelju arhivskih izvora, tj. matičnih knjiga. Preci Mire Kolar – Dimitrijević *slili* su se sa svih strana u Podravinu, iz Francuske, Austrije, Češke, Mađarske, Slovenije, te iz Bakarskog zaljeva. Obitelj Kolar stara je đurđevačka obitelj, koje se u Đurđevcu spominje još početkom 18. stoljeća. Mira Kolar – Dimitrijević u srodstvu je sa hrvatskim velikanima Viktorom Pogačnikom i Đurom Basaričekom. Djed Mire Kolar – Dimitrijević po majčinoj strani bio je vlasnik mlina u Virju, kako autor navodi čitava obitelj Mire Kolar – Dimitrijević bila je obrtničkog usmjerenja, te zaključuje da je to vjerojatno utjecalo na njen interes za istraživanje ekonomske povijesti. Autor u prilogu donosi tablu predaka Mire Kolar – Dimitrijević i rodoslovno stablo obitelji Kolar.

Na kraju Zbornika nalazi se *Bibliografija Mire Kolar – Dimitrijević od 1960. do 2013. godine* koju je priredio Hrvoje Petrić. U tom periodu Mira Kolar – Dimitrijević objavila je više od 660 znanstvenih i stručnih. Priređivač bibliografije također uz popis objavljenih radova po godinama, donosi i popis radova u tisku, neobjavljenih rukopisa, enciklopedijskih tekstova, te fragmentaran *Izbor napisa o dr. Miri Kolar – Dimitrijević i njenim radovima*.

Objavom ovog Zbornika i održavanjem istoimenog skupa dano je trajno priznanje ovoj uglednoj hrvatskoj povjesničarki, koja je u polustoljetnom radu dala veliki doprinos razvoju hrvatske historiografije. Ovaj Zbornik omogućit će lakši uvid javnosti u rad i doprinos Mire Kolar – Dimitrijević razvoju hrvatske historiografije, a posebno kako i naslov govori su istaknute njene veze s rodnom Podravinom. Nadajmo se da će ovaj dobar primjer potaknuti organizaciju znanstvenih skupova i tisak zbornika u čast i ostalih značajnih hrvatskih povjesničara.

Hrvoje PAVIĆ

Ekonomiska i ekohistorija
Economic- and Ecohistory

Časopis za gospodarsku povijest i povijest okoliša

Journal for Economic History and Environmental History

Volumen IX. / Broj 9
Zagreb - Samobor 2013.
ISSN 1845-5867
UDK 33 + 9 + 504.3

Nakladnici / Publishers:

Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju
Society for Croatian Economic History and Environmental History
Ivana Lučića 3, HR - 10000 Zagreb
tel.: +385/1/61-20-148, fax: +385/1/61-56-879
sites.google.com/site/ekoekohist/

Izdavačka kuća Meridijani
p.p. 132, 10430 Samobor
tel.: 01/33-62-367, faks: 01/33-60-321
e-mail: meridijani@meridijani.com
www.meridijani.com

Sunakladnici / Co-publishers:

Međunarodni istraživački projekti: »Triplex Confinium - Hrvatska višegraničja u euromediterranskom kontekstu« (voditelj prof. dr. sc. Drago Roksandić) i Triplex Confinium - »Hrvatska riječna višegraničja« (voditeljica: prof. dr. Nataša Štefanec) Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Glavni i odgovorni urednik / Editor-in-chief:

Hrvoje Petrić

Uredništvo / Editorial Staff:

Dragutin Feletar, Željko Holjevac, Mira Kolar-Dimitrijević, Dubravka Mlinarić, Nenad Moačanin, Hrvoje Petrić, Drago Roksandić, Mirela Slukan Altić, Ivica Šute

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Board:

Drago Roksandić - predsjednik (*Zagreb*), Daniel Barić (*Le Havre-Pariz, Francuska*), Slaven Bertoša (*Pula*), Zrinka Blažević (*Zagreb*), Tatjana Buklijaš (*Cambridge, UK*), Goran Đurđević (*Zadar*), Josip Faričić (*Zadar*), Borna Fürst Bjeliš (*Zagreb*), Boris Golec (*Ljubljana, Slovenija*), Hrvoje Gračanin (*Zagreb*), Paul Hirt (*Tempe, SAD*), Andrej Hozjan (*Maribor, Slovenija*), Halil İnalçik (*Ankara, Turska*), Egidio Ivetic (*Padova, Italija*), Silvije Jerčinović (*Križevci*), Karl Kaser (*Graz, Austrija*), Isao Koshimura (*Tokio, Japan*), Marino Manin (*Zagreb*), Christof Mauch (*München, Njemačka*), Kristina Milković (*Zagreb*), Ivan Mirnik (*Zagreb*), Mirjana Morosini Dominick (*Washington D.C., SAD*), Géza Pálffy (*Budimpešta, Mađarska*), Daniel Patafta (*Zagreb*), Hrvoje Petrić (*Zagreb*), Lajos Rácz (*Szeged, Mađarska*), Gordan Ravančić (*Zagreb*), Marko Šarić (*Zagreb*), Mladen Tomorad (*Zagreb*), Jaroslav Vencalek (*Ostrava, Češka*), Milan Vrbanus (*Slavonski Brod, Zagreb*), Frank Zelko (*Burlington, VT, SAD*), Zlata Živaković Kerže (*Osijek*), Ivana Žebec Šilj (*Zagreb*)

Prijelom / Layout:

Saša Bogadi

Za nakladnike / Journal directors:

Petra Somek, Hrvoje Petrić

ISSN 1849-0190 (Online)

ISSN 1845-5867 (Tisak)

Tisak / Print by:

Bogadigrafika, Koprivnica 2013.

Adresa uredništva / Mailing adress:

Hrvoje Petrić (urednik)
Odsjek za povijest, Filozofski fakultet
Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb
e-mail: h.petric@ffzg.hr
ili Vinka Vošickog 5, HR-48000 Koprivnica

Tiskano uz potporu Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa RH i Koprivničko-križevačke županije

Na naslovnici / Cover:

Mlin na rijeci Muri kod Kotoribe (zbirka D. Feletara)